

Kui pikk võib olla tööpäev ja palju vaba aega puhkamiseks peab jääma kahe tööpäeva vahele?

Selles osas on võrreldes varasemaga regulatsiooniga toimunud üsna suured muudatused. Kuna uue TLS paragrahve 50 ja 51 muudeti oluliselt nõ viimasel minutil enne seaduse jõustumist, peaksid need, kes aasta alguses seaduse tekstiraamatu soetasid, end kindlasti uute sõnastustega kurssi viima.
Vt RT I 2009, 36, 234

Üldjuhul peab vahetustevaheline katkematu puhkeaeg olema vähemalt 11 tundi ehk seaduse keeles kõneldes peab töötajale 24-tunnise ajavahemiku jooksul (mida hakatakse arvestama tööpäeva algusest) jääma 11 tunni ulatuses järjestikust puhkeaega. Alaealistel töötajatel peab puhkeaeg olema veelgi pikem - olenevalt vanusest 17 - 21 tundi.

Piirangut ei kohaldata tervishoiu- ja hoolekandetöötajatele tingimusel, et töötamine ei kahjusta töötaja tervist ja ohutust.

Kaudselt saamegi siit tuletada tööpäeva maksimumpikkuse: tööajakava kohaselt või siis koos ületundidega töötades ei või tööaeg olla pikem kui 13 tundi.

Kuid 24 tunni jooksul 11-tunnilise järjestikuse puhkeaja andmise kohustusest tohib teha erandeid kollektiivlepinguga EN direktiivi 2003/88/EÜ artikli 17 lõikes 3 nimetatud juhtudel ning tingimusel, et töötamine ei kahjusta töötaja tervist ja ohutust.

Eriregulatsiooni alla mahtuvad valdkonnad puudutavad peamiselt tegevusi, mis nõuavad teenuse pidevat jätkumist (näiteks turvamine, sadamate-lennuväljade töö, reisijatevedu, põllumajandus, postiteenused, turism jne) või kui töötaja töö- ja elukoht asuvad teineteisest kaugel. Selle direktiiviga saab tutvuda, klõpsides www.ti.ee – Töösuhted ja töövaidlus – Õigusaktid – Direktiiv.

Kuidas siis tegutseda, kui ettevõtja - no näiteks vorstitööstuse või restorani omanik - soovib töötajatele kehtestada pikema kui 13-tunnise töövahetuse? Esmalt tuleb direktiivist uurida, kas sellises tegevusvaldkonnas on üldse võimalik erandlikult pikemat tööpäeva rakendada. Ja kohe selgubki, et kummaski ettevõttes ei ole töö iseloom selline, mis õigustaks pikemat töövahetust.

Kui aga samu mõtteid mõlgutav turvafirma või turismitalu pidaja tutvub direktiiviga, näeb ta, et nendes tegevusvaldkondades võib tööpäev olla pikem kui 13 tundi. Nüüd tuleb läbi viia riskianalüüs, kus tööandja hindab riske ja veendub, et ei tehtav töö ega töökeskkond pole ohuks töötaja tervisele ja heaolule isegi juhul, kui töötatakse tavapärasest pikemas vahetuses. Jääb üle sõlmida töötajate esindajaga kollektiivleping pikema töövahetuse ja sellega seoses lühema igapäevase puhkeaja kohaldamiseks, registreerida see sotsiaalministeeriumis ja saabki korraldada tööd kuni 24-tunnises töövahetuses.

Töötajale, kes töötab 24-tunnise ajavahemiku jooksul rohkem kui 13 tundi, tuleb vahetult pärast tööpäeva lõppu anda aga kompensatsiooniks täiendavat vaba aega nii mitu tundi, kui mitu tundi tema tööpäev 13 tunnist pikem oli. Ja sellele peab järgnema veel harilik, vähemalt 11-tunnine puhkeaeg.

Teadmiseks veel ka seda, et 11-tunnilist puhkeajaga võib jagada osadeks töölepingu või kollektiivlepinguga ülalviidatud direktiivi artiklis 17 lg 3 ja 4 nimetatud juhtudel ning tingimusel, et ühe puhkeaja osa kestus on vähemalt 6 järjestikust tundi ja töötamine ei kahjusta töötaja tervist ning ohutust.

See peaks olema meelepärane muudatus piimafarmidele ja puhastusteenuse osutajatele, sest lüpsjate ja koristajate tööpäev ongi tavaliselt mitmeks osaks jagatud, nüüd võib sellise töökorralduse lihtsama vaevaga, töölepingus kokku leppides, seadustada.

Kuid tööandjatel tuleb meeles pidada, et töökorraldust muutes tuleb käituda heauskselt ja mõistlikult arvestada töötaja huvidega.

Kui pikk on iganädalane puhkeajag?

Uus TLS ei ole iganädalase puhkeaja osas põhimõttelisi muudatusi teinud - seitsmepäevase ajavahemiku jooksul peab töötaja saama vähemalt 48 tundi järjestikust puhkeajaga ja eeldatakse, et see antakse laupäeval-pühapäeval.

Siiski on ka terve rida katkematu tööprotsessiga eluvaldkondi, kus töötatakse ööpäeva- ja nädalaringselt ning graafiku kohaselt peab keegi alati tööl olema. Sel juhul kohaldatakse harilikult ka summeeritud töötaja arvestust. Töötajale tuleb tagada vähemalt 36 tundi järjestikust puhkeajaga. Töötaja puhkepäevad määratakse kindlaks vahetuste ajakavaga.

Tööandjatele on muidugi soovitus koostada tööajakava õiglaselt, töötajaid võrdselt koheldes, et kõigil oleks aeg-ajalt võimalik kasutada vaba aega nädala lõpus koos perega.

Neenu Pavel
Lõuna inspektsiooni jurist